

Móra Regina

∴ Politechnikai Középiskola, Szabadka
∴ regina95@open.telekom.rs

NEVELÉS A FILOZÓFIÁBAN VAGY FILOZÓFIA A NEVELÉSBEN?

Education in Philosophy or Philosophy in Education?

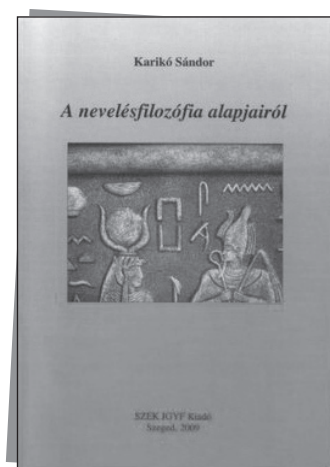
Karikó Sándor: *A nevelésfilozófia alapjairól*. SZEK JGYF Kiadó, Szeged, 2009

Középpontban a pedagógus. Régi értékek – új kihívások. Szerkesztette Karikó Sándor. Áron Kiadó, Budapest, 2012

Karikó Sándor az előszóban hangsúlyozza, hogy művét a nevelésfilozófiai kurzust hallgató egyetemistáknak, leendő pedagógusoknak szánja, és igyekezett olyan tanulható anyagot összeállítani, amely érthető szaknyelvezettel bír, és közérthető nevelésfilozófiai fejtegetéseket tartalmaz. A szépirodalmi példák pedig a nevelésfilozófiai gondolatok sikeresebb elsajátítását segítik elő.

A következő gondolati egységeket érinti, elemzi a szerző: terminológiai problémák; a nevelés legáltalánosabb jellemzői; a közösség-egyén viszony; a munka nevelésfilozófiai megközelítése; szerelem és nevelés; lehet-e a halálra nevelni; konformitás és nevelés.

A *Terminológiai problémák* fejezet a filozófia, a nevelés és a nevelésfilozófia fogalmát kívánja tisztázni. Miközben ezen fogalmakat értelmezi, több korábbi meghatározást érint a szerző e témában, és végül megfogalmazza a saját definícióját. Az oktatás, a nevelés, a szocializáció fogalmak tisztázása során Bródy János dalszövege (*Rossz gyerekek*), Gogol *Holt lelkek* Csicsikovjának gondolata vezet el bennünket a szerző állásfoglalásáig. A nevelésfilozófia meghatározási problémája a következő: „a nevelésfilozófia egyidejűleg filozófia és nevelésemélet is, meg nem is az” (KARIKÓ 2009: 13). Az al-



kalmazott filozófiai kategórián belül helyezi el a szerző a nevelésfilozófiát, és magyarázza ezt a gyakorlatban felmerülő problémákkal, a gyakorlatiassággal.

A következő fejezet, amelyet kiválasztottam a könyv bemutatása céljából, *A munka nevelésfilozófiai megközelítése*. A munka nevelési kérdéseivel foglalkozó részének aktualitása kétségtelen. A munka egy olyan társadalmi képződés, amellyel az ember meg is valósíthatja önmagát. A mának a problémája: a munkanélküliség, az átképzések szükségessége teszi az olvasók számára közelebbé ezt a témát. Hegel, Marx és Lukács György munkakoncepcióját értelmezi, majd olyan nevelésfilozófiai bölcsességeket tár elénk, melyeket a munkára való nevelésben felhasználhatunk. *Az erkölcsi prédikációk meghaladása* és *A japán munkacsoda* alcímek konkrét példákkal érdekes és hasznos megközelítésben láttatják a munkát, a munkavégzést.

Még egy témát érintenek a kötet méltatása közben, ez pedig a *Szerelem és nevelés*. Platón, Shakespeare, József Attila és Marx „filozófiai vénával megáldott író-költő”-k (KARIKÓ 2009: 42) nézeteit foglalja össze a szerző. Érdekes az, ahogy a munkásságukat e téma felől közelíti meg, és vezeti le tökéletesen közérthető módon például József Attila párosult magány-elméletét, és zárja le a szerző a saját meggyőződésével.

Karikó Sándor munkája a nevelésfilozófia néhány kérdését tárgyalja, elemzi a művében. A tárgyához való viszonyulása, a téma megközelítésmódja eredeti. Mindegyik fejezet végén *Összefoglaló kérdések* állnak az olvasó rendelkezésére, segítségére, hogy felmérhesse az olvasottakról való tudását. Úgyisintén a fejezetek végén található *Fontosabb állítások* kulcsszavakként foglalják össze a legfontosabb gondolatokat. A szövegben pedig a dőlt betűs szavak jelzik a központi fogalmakat, amelyek köré szerveződik a szöveg. A szerzőnek a tanulmánykötetben, „tananyag”-ban (KARIKÓ 2009: 64) használt terminológiája lehetővé teszi, hogy ezt a filozófiai munkát úgy olvassuk, hogy ne kelljen folyton az *Idegen szavak és kifejezések szótára* után nyúlunk, és a gyakorlatiassága révén továbbgondolásra serkenti az olvasót.

KÖZÉPPONTBAN A PEDAGÓGUS

A Karikó Sándor által szerkesztett *Középpontban a pedagógus* tanulmánykötet tematikai kapcsolatba hozható az előbbi tanulmánykötetével. A pedagógia mai helyzetével, a pedagógus személyével, jelentőségének boncolgatásával foglalkoznak a tanulmányírók, és egy kép, egy festmény tárul elénk, melynek középpontjában a pedagógus áll. A kiadvány fedőlapján Raffaello Santi *Az athéni iskola* című festményének kiragadott szegmentuma – Platón és tanítványa –, amely sejteti a tanulmánykötet koncepcióját. Együtt tanár és tanítvány, ugyanazon úton haladnak, mindkettő gesztikulál, Platón magasba emelt keze és mu-

tatoujja oktató jelleget, a tanítvány odafigyelése és gesztusa alázatos, érdeklődő figyelmet sugall.

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Alkalmazott Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék konferenciájának anyagát tartalmazza a kötet. Balogh Tibor, Bécsi Zsófia, Márfai Molnár László, Magyar Beck István, Hotváth Futó Hargita és a többi nagyra becsült előadótól a pedagógus szerepéről, helyéről a mai világban neveléelméleti, pszichológiai, etikai, filozófiai, esztétikai stb. megközelítésben találhatunk érdekes és hasznos munkákat. A tanulmányírók közös vonásaként említhetem, hogy a munkájukban olyan pedagógusmodellt „szerkesztenek”, aki már pusztán jelenlétével is nevel, akinek nem csak a tanítás, de a nevelés is a feladata, s ez nem másodrangú feladat, s a tanár-pedagógus pozitív kisugárzása lényeges eleme a közoktatásnak. Mint a fentiekből is látszik, a tananyag- és a diákközpontúság helyett a pedagógusközpontúság mellett kötelezik el magukat a kötet írói.

A szépirodalom, a filmművészet már többször feldolgozta azt, amit az előzőekben is elmondtam, hogy a tanár, tanító személyisége és hozzáállása meghatározó eleme az oktatásnak. Ki ne ismerne történetet a nem szeretem a ...órát, mert nem szeretem a tanárt. Vagy a milyen jó, hogy a tanárom jól megtanította velem a ...t, most tudom. De az érem másik oldala is szükséges ahhoz, hogy létrejöhessen a kooperáció, a tudásátadás, egyszóval kell hozzá diák, akit a megfelelő módszertani eljárások, a megfelelő témák arra ösztönöznek, hogy gondolkodjon, továbbgondolja a tanítottakat.

A 21. században a technika nagyarányú és gyors fejlődése átalakította az oktatást is. A gyerekközösség immár egyénekre bomlott, s ezekre az individuumokra külön-külön oda kell figyelnie a tanárnak. Ezzel a pedagógusszerep nagymértékben változott és nehezebbé vált. Hiszen a társadalmi-anyagi megbecsüléssel ellentétben a feladata és a felelőssége megsokszorozódott. Mindez mellett a létbizonytalanság is belopta magát a pedagógus életébe, hiszen a gyermeklétszám csökkenésével jár a tanár, tanító feleslegessé válása, a munkahely esetleges megszűnése.

A kompetenciát fejlesszük az adatok halmozása helyett. Ne terheljük a tananyaggal a tanulókat, inkább tanítsuk meg tanulni, adatokat keresni, önálló gondolatokat alkotni. Természetesen mindehhez a megfelelő tankönyvek is szükségesek.

Technika és pedagógus összehangoltsága is lényeges eleme a 21. század közoktatásának, de ebben a kapcsolatban a tanár a „főnök”, hiszen nélküle nem jöhet létre az iskolai oktatás, még ha egyesek szerint ki is iktatható eleme a tanár-tananyag-tanuló triáznak (pl. online oktatás).

A közoktatásban probléma van, ha ezt így lehet nevezni. Valami megváltozott, aminek következményeként a környezetnek alkalmazkodnia kell az újabb értékekhez. Változások vannak, ezt a pedagógusok tudják, érzik, beszélnek róla.

A kötet tanulmányai is ezt boncolgatják. Ami viszont lassan áll be, az maga az alkalmazkodás. A pedagógus hajlandó szerepet váltani, viszont mindehhez a társadalom támogatása és a tanuló-szülő páros közreműködése is kívántatik.

A könyvborító hátulján *Az athéni iskola* kiragadott szegmense: a tanár és érdeklődő tanítványai. A frontális helyett csoportmunka, ahol a kíváncsi tanítványok a tanárvezető mozdulatait, utasításait figyelik, s ez az új pedagógus-mintakép.